

Nr 32.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1947/48 jämte i ämnet väckt motion.

Försvarets fastighetsfond.

Arméns delfond.

1:o) Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m. I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under försvarets fonder (bilaga 25, punkt 1, s. 5 och 6 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1947) föreslagit riksdagen att till ifrågakommande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Anslaget till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten, som för innevarande budgetår är uppfört med 150 000 kronor, är avsett att möjliggöra utförande av mindre nybyggnads- och förändringsarbeten. Det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade beloppet har visat sig vara knappt beräknat. En höjning har därför ansetts motiverad. Å andra sidan, framhåller föredragande statsrådet, är det självfallet i nuvarande läge nödvändigt att begränsa även dessa byggnadsarbeten till de allra nödvändigaste.

Det har av flera skäl befunnits önskvärt, framhåller statsrådet, att vad beträffar försvarets kapitalbudget återgå till det system med individualiserade medelsanvisningar för byggnadsändamål, som tillämpades före budgetåret 1943/44. Detta system medförde olägenheter därutinnan, att även förhållandevis obetydliga merkostnader för beslutade byggnadsföretag måste täckas genom ny medelsanvisning. Dessa olägenheter gjorde sig särskilt märkbara, om byggnadsarbetena planerades och utfördes under tider då prisnivån icke vore stabil. För att undvika att utförandet av byggnadsföretag skulle av nu antydda anledningar försvåras eller försenas, syntes statsrådet önskvärt, att medel stode till Kungl. Maj:ts förfogande för förstärkande av de särskilda byggnadsanslagen i den mån så befunnes oundgängligen nödvändigt. Det syntes statsrådet praktiskt att för detta ändamål avsåges medel under nu förvarande anslag, som på grund härav i fortsättningen borde benämnas Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m. Det är givetvis vanskligt, fortsätter statsrådet, att beräkna anslagets storlek från dessa förutsättningar.

Med beaktande jämväl av önskvärdheten av att viss ökning beräknades i medelsanvisningen för de arbeten, som anslaget hittills avsetts för, förordade statsrådet, att anslaget för nästa budgetår bestämdes till 500 000 kronor. I likhet med vad som vore fallet innevarande budgetår förutsattes, att anslaget finge tagas i anspråk endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke borde tillgodoses med anlitande av den å staten för försvarets fastighetsfond uppförda anslagsposten till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

Utskottet.

Det för innevarande budgetår anvisade anslaget till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten är avsett att tillgodose uppkommande oförutsedda behov av dylika arbeten. Enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle medel under anslaget beräknas jämväl för förstärkning av de särskilda under vederbörande delfond av försvarets fastighetsfond anvisade byggnadsanlagen, i den mån så skulle visa sig oundgängligen nödvändigt på grund av oförutsedda prisstegringar eller av andra orsaker. Ehuru någon utredning icke förebragts rörande de arbeten, som avses skola utföras med anlitande av det av Kungl. Maj:t nu äskade anslaget, anser utskottet sig dock böra tillstyrka det samma, då utskottet i anledning av vad föredragande statsrådet anfört förutsätter, att anslaget endast tages i anspråk efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke böra tillgodoses med anlitande av den å staten för försvarets fastighetsfond uppförda anslagsposten till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

2:o) **Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 6 och 7) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

För utförande av byggnadsarbeten m. m., som falla inom ramen för 1942 års försvarsbeslut, ha under budgetåren 1943/47 anvisats särskilda investeringsanslag — s. k. kvotanslag — till beloppet motsvarande ungefär fjärdedelen av det belopp, som för nämnda budgetår återstått att anvisa av de medel som i försvarsbeslutet beräknats för respektive försvarsgrens byggnadsarbeten. Till grund för beräkningarna av kostnaderna för dessa arbeten har som regel lagts prisläget den 1 juli 1941. Med stöd av riksdagens bemyndiganden få kvotanslagen överskridas inom ramen för de belopp, som enligt den fastställda ramen sammanlagt anvisats, samt med belopp, motsvarande prisstegringar som inträffat efter den 1 juli 1941, i den mån sagda ram icke

till följd av sakliga besparingar kan komma att lämna utrymme härför. Det har förutsatts, att för täckning av merkostnader av dylik art särskilda anslag skulle komma att anvisas.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 och 1946 års statsverkspropositioner anvisade riksdagen (skrivelserna 1945: 154 och 1946: 114) såsom särskilda investeringsanslag under arméns, marinens och flygvapnets delfonder av försvarets fastighetsfond respektive (8 000 000 + 2 800 000 =) 10 800 000 kronor, (2 000 000 + 1 600 000 =) 3 600 000 kronor och (6 000 000 + 7 800 000 =) 13 800 000 kronor till prisstegringar för byggnadsarbeten m. m. Dessa förstärkningsanslag omfattade de särskilt angivna belopp, som intill den 1 juli 1945 anvisats från investeringsanslag till mötande av prisstegringar i förhållande till prisläget den 1 juli 1941.

De motsvarande belopp, som anvisats från investeringsanslag under budgetåret 1945/46 och i vilka belopp icke ingå kostnader för markförvärv, uppgå till sammanlagt 7 608 800 kronor.

Statsrådet har föreslagit, att för täckning av dessa merkostnader för nästa budgetår upptagas särskilda investeringsanslag med under respektive delfonder 1 700 000 kronor, 700 000 kronor och 5 100 000 kronor. Dessa anslag vore alltså — liksom de tidigare anvisade — att betrakta som formella förstärkningsanslag, som korresponderade mot de av riksdagen lämnade bemyndigandena att överskrida kvotanslagen och därmed även kostnadsramen med hänsyn till inträffade prisstegringar utöver prisläget den 1 juli 1941.

Då Kungl. Maj:ts förevarande förslag står i överensstämmelse med de anslagsprinciper, som tillämpats för kapitalinvesteringar i försvarets fastighetsfond, och då de beräkningar, som ligga till grund för de äskade anslagen, synas vara godtagbara, tillstyrker utskottet, att ifrågavarande förstärkningsanslag anvisas.

Utskottet.

Under respektive delfonder gör utskottet hemställan om anvisande av motsvarande anslag för marinen och flygvapnet.

Med avseende å nu förevarande punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

3:o) **Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, s. 7—9) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 275 000 kronor.

För utsprängning av skyddsrum m. m. för de militära administrationsbyggnaderna å Ladugårdsgärde har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 2 100 000 kronor.

För slutförande av pågående utsprängnings- och inredningsarbeten i skyddsrummen för de militära ämbetsbyggnaderna har ansetts erforderligt ett ytterligare belopp av 325 000 kronor, varav 150 000 kronor hänföra sig till

ökade kostnader för förstärkning av tunneltaken, 95 000 kronor till prisstegringar på grund av ökade kostnader för material och arbetskraft samt 80 000 kronor för inredande av ett såsom skyddsrum för blivande ämbetsbyggnader för försvarets civilförvaltning och försvarets sjukvårdsförvaltning avsett utrymme. Av de för sprängnings- och inredningsarbeten för ifrågavarande skyddsrum av riksdagen anvisade anslagen å tillhopa 2 100 000 kronor har hittills till byggnadsstyrelsens förfogande ställts ett belopp av tillhopa 2 050 000 kronor. Återstående belopp å anslagen, 50 000 kronor, har ansetts böra i första hand tagas i anspråk för att täcka av byggnadsstyrelsen ytterligare anmält medelsbehov. Vad därutöver erfordras, (325 000 — 50 000 =) 275 000 kronor, har föreslagits skola anvisas för nästa budgetår.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker, att för färdigställande av skyddsrummen för ämbetsbyggnaderna å Ladugårdsgärde medel nu anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 275 000 kronor.

4:o) **Nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison.** Under erinran att de totala kostnaderna för uppförande av ifrågavarande sjukhus beräknats till 8 000 000 kronor vid 1944 års prisläge, av vilket belopp 1946 års riksdag anvisat 2 000 000 kronor, får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 9) hemställa,

att riksdagen må till *Nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

5:o) **Ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5, s. 9 och 10) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 040 000 kronor.

Kostnaderna för avskrivning till 50 % av investeringarna för Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet bestridas med särskilda medel (nettoinkomsterna från den av djurgårdskommissionen bedrivna exploateringen av Ladugårdsgärde, Johanneshov-Kvarnängen samt försvarets andel i Mariebergs-Konradsbergsområdet).

För ordnande av Svea livgardes förläggning ha hittills av riksdagen anvisats tillhopa 13 400 000 kronor, i vilket belopp icke ingå medel för förrådsanläggningar för krigsmateriel för regementet. Fortifikationsförvaltningen, som tidigare för detta ändamål räknat med en kostnad av 2 225 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1944, har numera beräknat kostnaderna för dessa anläggningar till 1 020 000 kronor enligt prisläget den 1 januari 1946, mot-

svarande 1 040 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946. En avsevärd minskning av kostnaderna har således kunnat uppnås.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 040 000 kronor.

6:o) **Ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning.** Kungl. Maj:tt har föreslagit riksdagen (punkt 6, s. 11 och 12) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Vidare har uti en inom andra kammaren av herr *Hall* väckt motion (II: 269) hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag av 3 000 000 kronor till ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt beslut av 1945 års riksdag skulle Stockholms luftvärnsregemente förläggas till Norrtälje, varjämte riksdagen för budgetåret 1945/46 till ordnande av regementets förläggning anvisade ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor. De totala kostnaderna för uppförande av regementets kasernetablissemment m. m. beräknades preliminärt till 16 510 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1944. 1946 års riksdag anvisade för samma ändamål ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor. Riksdagen har således hittills anvisat tillhoppa 9 000 000 kronor.

Föredragande statsrådet har framhållit, att fråga uppkommit huruvida förevarande byggnadsföretag — vilket endast påbörjats — borde fullföljas i nuvarande läge, innan överblick vunnits över det utrymmesbehov, som komme att föreligga för försvarets institutioner vid beslut i anledning av pågående översyn av försvarsorganisationen, och över möjligheterna att inrymma luftvärnsregementet i lokaler som efter ett sådant beslut kunde bli disponibla för ändamålet. I samband med prövningen av medelsbehovet för detta byggnadsföretag för nästa budgetår hade denna fråga närmare övervägts och vissa beräkningar även verkställt rörande kostnaderna vid en förläggning av Stockholms luftvärnsregemente till vissa nu befintliga lokaler. Därvid hade befunnits, framhåller statsrådet, att en sådan lösning icke skulle medföra några större besparingar men däremot olägenheter i skilda hänseenden. Därjämte hade konstaterats att, även om anläggningsarbetena i Norrtälje endast till en mindre del utförts, sådana anstalter i övrigt av stat och kommun dock vidtagits, att betydande svårigheter skulle föreligga att nu revidera de uppgjorda planerna. Någon svårighet att utnyttja i Stockholm eller stockholms-trakten eventuellt ledigblivande militära etablissemment för andra ändamål hade ej heller ansetts föreligga. Med hänsyn härtill och med beaktande jäm-

väl av angelägenheten av att luftvärnsregementets nuvarande lokaler i Stockholm snarast möjligt kunna frigöras för andra ändamål har statsrådet funnit ett fullföljande av det beslutade byggnadsprogrammet vara att förorda.

I anslutning till vad som anfördes vid anmälan av 1946 års statsverksproposition förutsatte statsrådet, att fortifikationsförvaltningen, innan ämbetsverket inkomme med äskande av medel för slutligt färdigställande av ifrågakvarande byggnadsföretag, förebragte närmare utredning rörande möjligheterna att nedbringa kostnaderna för företaget, eventuellt genom någon förenkling av byggnadsprogrammet. Fortifikationsförvaltningen hade för den fortsatta utbyggnaden av etablissemmentet för nästa budgetår äskat ett belopp av 5 000 000 kronor. Då de hittills anvisade medlen endast till en mindre del förbrukats har statsrådet ansett det vara tillräckligt, om för nästa budgetår för ändamålet anvisades 3 000 000 kronor. Såsom i propositionen 1945:189 förutsatts, skola kostnaderna för etablissemmentets uppförande till 50 % avskrivnas med särskilda medel (nettoinkomsterna för den av djurgårdskommissionen bedrivna exploateringen av Ladugårdsgårde m. m.).

Utskottet.

Såsom föredragande statsrådet framhållit har frågan huruvida förevarande byggnadsföretag borde fullföljas i nuvarande läge varit föremål för särskilda överbäganden. Vad därvid framkommit har, såsom av den av statsrådet lämnade redogörelsen framgår, givit vid handen att en ändring av det av riksdagen tidigare fattade beslutet skulle — särskilt med hänsyn till de av stat och kommun redan vidtagna anstalterna — medföra betydande svårigheter. Verkställda beräkningar hava även utvisat, att några större besparingar icke stå att vinna, därest luftvärnsregementet förlägges till redan nu befintliga lokaler. Förbises må vidare icke, att ett hävande av det med Norrtälje stad träffade avtalet kan komma att medföra ekonomiska konsekvenser till följd av skadeståndsanspråk, som staden väl icke skulle underlåta att framställa.

Utskottet har vid sina överläggningar rörande den föreliggande frågan funnit övertygande skäl tala för att det beslutade byggnadsprogrammet bör fullföljas. Den i ämnet väckta motionen finner utskottet sig alltså böra avstyrka.

Mot den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsanvisningen har utskottet icke något att erinra. Utskottet förutsätter emellertid i likhet med statsrådet, att närmare utredning verkställas i syfte att om möjligt nedbringa kostnaderna för företaget.

Under återopand av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 269, till *Ordnannde av Stockholms luftvärnsregementes förläggning* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

7:o) **Anordnande av vissa ammunitionsförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7, s. 12 och 13) att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Kostnaderna för förråd, varom här är fråga, vilka tidigare preliminärt uppskattats till i runt tal 12 000 000 kronor, uppgå enligt av krigsmaterielverket nu utarbetat förslag till 12 115 000 kronor, vartill komma 350 000 kronor för viss lätt krigsindustri. Såsom chefen för försvarsdepartementet vid anmälan av krigsmaterielverkets äskanden under driftbudgeten anfört, böra, framhåller föredragande statsrådet, jämväl kostnaderna för vissa föreslagna anordningar för lätt krigsindustri bestridas under kapitalbudgeten. Då 1944 års riksdag för nu ifrågavarande centralförråd anvisat ett anslag av 6 000 000 kronor, utgör det återstående medelsbehovet sålunda ($12\ 115\ 000 + 350\ 000 - 6\ 000\ 000 =$) 6 465 000 kronor. Med hänsyn till att arbetet med de planerade förråden ännu icke kunnat påbörjas, har statsrådet ansett sig för nästa budgetår endast behöva räkna med ett ytterligare medelsbehov av 3 000 000 kronor. Återstående medel hava ansetts böra anvisas för budgetåret 1948/49. Statsrådet har förutsatt, att Kungl. Maj:t skall äga att besluta om igångsättande av byggnadsarbetena i deras helhet, oaktat kostnaderna komma att överstiga anvisade anslagsbelopp. I detta sammanhang har påpekats, att ifrågavarande byggnadsföretag är av synnerligen brådskande natur; de ökade lagringsbehov som uppkommit i samband med den förstärkta försvarsberedskapens avveckling kunna nämligen icke tillgodoses, om de avsedda förråden ej komma till stånd.

Inom statens sakrevision pågå, framhåller statsrådet, vissa undersökningar rörande omfattningen av de sålunda beslutade förrådsanläggningarna. Dessa undersökningar äro ännu ej helt slutförda och hava därför icke kunnat beaktas i detta sammanhang. Självfallet bör emellertid, fortsätter statsrådet, utredningsresultatet komma under bedömande i samband med beslut rörande slutligt godkännande av byggnadsprogram.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka, att medel för här ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas i av Kungl. Maj:t angiven omfattning. Med hänsyn till angelägenheten av att dessa byggnadsarbeten snarast komma till utförande har utskottet icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t bemyndigas besluta om igångsättande av arbetena i deras helhet, oaktat kostnaderna komma att överstiga anvisade anslagsbelopp.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa ammunitionsförråd* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

8:o) **Iståndsättning av matinrättningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 14 och 15), som avser ombyggnad av matinrättningarna vid Jämtlands fältjägerregemente och vid Hälsinge regemente, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Iståndsättning av matinrättningar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 960 000 kronor.

9:o) **Modernisering av värmeanläggningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 15 och 16), som avser modernisering och centralisering av värmeanläggningarna vid Värmlands och Upplands regementen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Modernisering av värmeanläggningar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 990 000 kronor.

10:o) **Rationalisering av tygverkstäder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 16 och 17), som avser uppförande av ny tygverkstad vid Bohusläns regemente, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Rationalisering av tygverkstäder* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 460 000 kronor.

11:o) **Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 12, s. 17—20) att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Vid de nya kasernetablissemang, som under senare år uppförts, ha gymnastikbyggnader icke kommit till utförande. Icke heller ha medel för ändamålet anvisats av riksdagen. Anledningen härtill har varit, att dessa byggnadsarbeten på grund av rådande brist på material och arbetskraft ansetts böra skjutas på framtiden.

Arméns fortifikationsförvaltning har nu hemställt, att medel, 2 743 000 kronor respektive 2 046 000 kronor, måtte ställas till förfogande för uppförande av gymnastikbyggnader dels vid vissa kasernetablissemang — Arméns jägarskola, Skånska pansarregementet, Wendes och Bergslagens artilleriregementen samt Göteborgs och Luleå luftvärnskårer — vartill medel anvisats inom den för armén för budgetåren 1942/47 fastställda kostnadsramen för byggnadsarbeten, dels ock vid vissa etablissemang — Svea livgarde, Göta pansarlivgarde, Svea artilleriregemente och Stockholms luftvärnsregemente — som uppförts med anlåtande av s. k. Gärdesmedel.

Chefen för försvarsstaben har förklarat sig icke ha något att erinra mot ifrågakvarande medelsäskande under förutsättning att uppförande av gymnastikbyggnader icke gäves företräde framför centrala ammunitionsförråd i berg och anläggningar för bombsäkra drivmedelsförråd.

Chefen för armén har för sin del uttalat, att här upptagna äskande icke finge inkräkta på av arméchefen förordade övriga byggnader och markförvärv.

Föredragande statsrådet har framhållit, att ehuru, såvitt nu kunde bedömas, bristen på arbetskraft och material fortfarande försvårade ett utförande av ifrågakvarande byggnadsarbeten, han dock ansåge, att ett begränsat belopp borde beräknas för ändamålet i syfte att möjliggöra arbetenas igångsättande vid läglig tidpunkt. Statsrådet ville i detta sammanhang erinra om att vid de

truppförband, som ej förfogade över gymnastiklokaler och därigenom ej heller över badinrättning — lokaler för bad vore avsedda att inrymmas i de blivande gymnastikbyggnaderna — föreläge betydande svårigheter ur utbildningssynpunkt och i hygieniskt hänseende. För nästa budgetår borde ett belopp av 1 000 000 kronor beräknas för uppförande av gymnastikbyggnader. Detta belopp syntes böra tagas i anspråk för uppförande av gymnastikbyggnader med badinrättningar vid de etablissement, bekostade inom femårsplanens ram, där behovet av dylika lokaler prövades vara mest trängande. Medel för gymnastikbyggnader vid de etablissement, som uppförts med anlåtande av s. k. Gärdesmedel, syntes böra anvisas vid en senare tidpunkt. Vid dessa etablissement påginge fortfarande byggnadsarbeten, vilka syntes böra fullbordas, innan medel för ytterligare byggnadsarbeten anvisades.

Med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och tillgången på byggnadsmaterial hava under de senare åren medel icke anvisats för uppförande vid de militära etablissementen av bland annat gymnastikbyggnader och badanläggningar. Kungl. Maj:t har emellertid under nu förevarande punkt ansett sig böra föreslå, att riksdagen ställer medel till förfogande för uppförande av dylika byggnader och anläggningar vid de kasernetablissement, bekostade inom femårsplanens ram, där behovet av sådana lokaler prövas vara mest trängande. Medelsanvisningen är begränsad till 1 000 000 kronor mot av arméns fortifikationsförvaltning för ändamålet äskat belopp av 4 789 000 kronor. Enligt utskottets mening är det här fråga om byggnadsföretag, beträffande vilka medelsäskandena böra strängt prövas mot bakgrunden av föreliggande förhållanden. Med hänsyn härtill torde det kunna ifrågasättas, om medel till kapitalinvesteringar för här angivna ändamål böra beviljas för nästa budgetår. Erinras må att med uppförande av motsvarande anläggningar exempelvis vid undervisningsanstalterna, där behovet av dylika lokaler är minst lika framträdande, ansetts ur arbetsmarknadssynpunkt böra anstå tills vidare. Att utskottet det oaktat icke vill motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag beror därpå, att utskottet i anledning av föredragande statsrådets uttalande i ämnet anser sig kunna förutsätta, att byggnadstillstånd kommer att beviljas först vid den tidpunkt, då läget på arbetsmarknaden och materialtillgången icke gör ett ytterligare uppskjutande av byggnadsarbetena oundgängligen erforderligt. Utskottet anser sig vidare kunna förutsätta, att ett bifall till förslaget icke kommer att inkräkta på andra arbeten av högre angelägenhetsgrad.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

12:o) **Anordnande av skjutbanor m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 13, s. 20—25) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 325 000 kronor.

Utskottet.

Föredragande statsrådet har anfört, att iordningställande av lämpliga skjutbanor inginge som ett betydelsefullt led i åtgärderna till förbättring av utbildningen vid truppförbanden. Under de senare åren hade jämförelsevis betydande medel anvisats för detta ändamål. Fortfarande föreläge ett starkt behov inom vissa förband av att förbättra anordningarna för skjututbildning. Statsrådet har därför förordat, att ytterligare anslag anvisades för ifrågavarande ändamål.

Arméns fortifikationsförvaltning har för nästa budgetår äskat medel för förvärv och iordningställande av en skjutbana för Livregementets grenadjärer samt för anordnande av nya skjutbanor vid Hälsinge regemente samt å Tofta skjutfält ävensom för uppförande av värmestugor vid skjutbanor vid truppförbanden i norra Sverige.

Vid Livregementets grenadjärer disponerade regementet för närvarande — förutom en kronan tillhörig skjutbana med 24 tavelställ — en skjutbana tillhörande Örebro skytteförening, likaledes med 24 tavelställ och belägen på Örebro stads mark. Denna bana hade föreningen erbjudit sig att på vissa villkor sälja till kronan för 58 000 kronor. För förbättringsarbeten å banan erfordrades ett belopp av 40 000 kronor. Den mark, varå banan vore belägen, hade Örebro stad enligt ett med kronan avslutat markavtal förbundit sig att, när kronan det påfordrade, utan ersättning med full äganderätt överlåta för anläggning av en skjutbana. Enär det ur utbildningssynpunkt vore i hög grad önskvärt, att regementet förfogade över två 24-tavelskjutbanor, som utan restriktioner kunde användas för all slags skjutning med finkalibriga vapen, har statsrådet ansett sig böra tillstyrka, att den skytteföreningen tillhöriga banan förvärvades och att medel för iordningställande av skjutbanan ställdes till förfogande. Kostnaderna härför hade beräknats till 98 000 kronor. Statsrådet har förutsatt, att marken i samband med förvärv av skjutbanan överginge i kronans ägo.

Vad anginge Hälsinge regemente hade fortifikationsförvaltningen föreslagit anläggande av en ny kombinerad skolskjutnings- och kulspruteskjutbana med 18 tavelställ i anslutning till regementets nuvarande skolskjutningsbana med 24 tavelställ. Regementet hade hittills — utöver den egna skolskjutningsbanan — genom särskilda avtal disponerat fyra skolskjutningsbanor med tillhoppa 48 tavelställ. Dessa banor vore emellertid belägna på relativt långt avstånd från regementets kaserner, vilket medförde tidsödande förflyttningar. Då Hälsinge regemente vad beträffade skjutbanor vore sämre lottat än övriga infanteritruppförband, har statsrådet funnit sig nu böra tillstyrka, att vid regementet anordnades en ny kombinerad skolskjutnings- och kulspruteskjutbana. Kostnaderna för anläggningen hade beräknats till 145 000 kronor.

Å Tofta skjutfält saknades för närvarande permanent skolskjutningsbana. Den hittills använda skjutbanan vore av primitiv beskaffenhet och fyllde icke rimliga anspråk på säkerhet. Då — såvitt nu kunde bedömas — årligen å skjutfältet under fem månader komme att vara förlagd en utbildningsdivision, har statsrådet ansett sig böra nu förorda, att, för att skjututbildningen skall kunna ordnas på tillfredsställande sätt, en skolskjutningsbana anlades på skjutfältet. Kostnaderna härför hade beräknats till 38 000 kronor.

Efter genomförande av den ettåriga värnplikten bedreves numera skjututbildningen vid arméns truppförband under årets samtliga månader. För tillgodogörande av utbildningstiden under den kallare årstiden erfordrades värmestugor å förbandens skjutbanor. För ifrågavarande ändamål kunde tidigare för beredskapsändamål utnyttjade baracker tagas i anspråk. Statsrådet har funnit lämpligt, att övertaliga baracker iordningställdes såsom värmestugor vid skjutbanor vid truppförbanden inom andra och sjuätte militärområdena. Kostnaderna härför hade beräknats till 40 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna skulle alltså utgöra 321 000 kronor enligt prisläget den 1 januari 1946, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1946 i runt tal 325 000 kronor.

Utskottet har vid prövningen av under förevarande punkt angivna medelsbehov funnit därvid föreslagna åtgärder böra komma till utförande och tillstyrker att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag ett särskilt investeringsanslag anvisas för ändamålet.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anordnande av skjutbanor m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 325 000 kronor.

13:o) **Vissa markförvärv.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 14, s. 25—34) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 450 000 kronor.

Utvidgning av Jönköpings-Kalmar regementes övningsfält. Södra delen av ifrågavarande övningsfält utnyttjas för fältskjutning. På grund av numera gällande säkerhetsbestämmelser kan emellertid detta fältskjutningsområde icke effektivt utnyttjas. Med anledning härav har fortifikationsförvaltningen föreslagit en utvidgning av övningsfältet genom förvärv av ytterligare omkring 70 hektar mark. Då det med hänsyn till betydelsen av fullgod utbildning i fältmässig skjutning synes önskvärt, att regementet erhåller tillgång till fältskjutningsterräng av betryggande omfattning har föredragande statsrådet ansett sig icke böra motsätta sig, att övningsfältet utvidgas på sätt fortifikationsförvaltningen närmare föreslagit. Kostnaderna härför hava beräknats till 51 000 kronor.

Utvidgning av Hallands regementes kasernområde. 1943 års riksdag anvisade ett investeringsanslag av 1 160 000 kronor till skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. I anslaget ingick en anslagspost av 225 000 kronor till utvidgning av Hallands regementes kasernområde och en anslagspost av 27 000 kronor för oförutsedda utgifter.

Det har emellertid numera visat sig, att kostnaderna för det slutliga genomförandet av ifrågavarande markförvärv för utvidgning av Hallands regementes kasernområde, vilket delvis måst ske genom expropriation, komma att uppgå till omkring 429 000 kronor. Då för bestridande av dessa kostnader kunna tagas i anspråk förenämnda anslagsposter av 225 000 kronor respektive 27 000 kronor, återstår att anvisa ett belopp av (429 000 — 225 000 — 27 000 =) 177 000 kronor.

Utvidgning av Bohusläns regementes fältskjutningsområde. Vid tidigare förvärv av mark för fältskjutningsterräng vid regementet har en fastighet med en areal av omkring 2,5 hektar icke kommit att medtagas. Då befintligheten av en fastighet i enskild ägo inom fältskjutningsområdet otvivelaktigt är till olägenhet för områdets rationella utnyttjande för övningar, har föredragande statsrådet ansett sig böra föreslå, att fastigheten förvärvas. Härigenom besparas kronan även de kostnader för mark- och stängselskador m. m., vilka hittills måst gäldas. Kostnaderna för förvärvet i fråga ha beräknats till 10 000 kronor.

Förvärv av fältskjutningsterräng för Göta pansarlivgarde. Enköpings stad har i olika sammanhang förbundit sig att intill ett belopp av sammanlagt 440 480 kronor bestrida kostnaderna för förvärv av mark för fältskjutningsterräng för Göta pansarlivgarde. Sedan samtliga köpeskillingar och andra ersättningar för ifrågavarande markförvärv numera guldits, har det emellertid visat sig, att kostnaderna med 13 300 kronor överstiga den summa, som Enköpings stad tillhandahållit för ändamålet. För täckande av den sålunda uppkomna bristen har föredragande statsrådet förordnat, att ett belopp av 13 300 kronor anvisas.

Förvärv av övningsfält för Skånska pansarregementet. 1943 års riksdag anvisade ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor till mark för Skånska pansarregementet m. m. I anslaget ingick en anslagspost av 1 250 000 kronor för förvärv av mark för övningsfält för Skånska pansarregementet samt en anslagspost av 140 000 kronor för oförutsedda utgifter. Sedermera anvisade 1944 års riksdag ett investeringsanslag av 225 000 kronor till mark för Skånska pansarregementet m. m.

Kostnaderna för det slutliga genomförandet av ifrågavarande markförvärv, vilket delvis måst ske genom expropriation, hava överstigit de anvisade beloppen med 88 500 kronor, vilket senare belopp nu ansetts böra anvisas.

Utvidgning av Gotlands artillerikårs övningsområde. Av 1942 års riksdag för ifrågavarande ändamål anvisade medel ha tagits i anspråk för hittills genomförda markförvärv, vilka till största delen måst ske genom expropriationsförfarande. Emellertid återstår att förvärva viss ecklesiastisk mark med en areal av omkring 17 hektar för en beräknad kostnad av 86 000 kronor. Då ett uteslutande av någon större del av detta markområde skulle avsevärt försvåra användandet av redan förvärvade områden och övningsfältet även efter den planerade utvidgningen är i minsta laget, har statsrådet föreslagit, att nu ifrågavarande markområde förvärvas.

Inlösen av vissa byggnader inom Bergslagens artilleriregementes övningsfält. Enligt ett mellan domänstyrelsen och arméns fortifikationsförvaltning år 1945 ingånget avtal rörande skifte VI av den under domänstyrelsens förvaltning stående kronoparken Vassgårda i Kristinehamns revir, vilket skifte skulle upplåtas till lantförsvaret såsom övningsområde för ifrågavarande regemente, finge den inom skiftet befintliga lägenheten Värnanäs, omfattande en areal av cirka 0,34 hektar, efter utgången av gällande arrendeavtal icke vidare utarrenderas utan medgivande av chefen för Bergslagens artilleri-

regemente, varjämte i avtalet stadgades skyldighet för lantförsvaret att ersätta all skada, som kunde åsamkas innehavare av nyttjanderätt till skiftet i följd av rättighetens förtida upphävande.

Chefen för Bergslagens artilleriregemente har anmält bland annat, att lägenheten Värnanäs vore belägen inom den mest användbara delen av övningsområdet och på det enda område, som nådde ned till Vänern. Det till lägenheten hörande området vore särskilt lämpat såsom observations- och batteriplats vid skjutningar över Vänern. Med hänsyn härtill hade regementschefen låtit meddela arrendatorn, att arrendeavtalet icke komme att förlängas. Arrendatorn, som icke haft anledning förmoda annat än att avtalet i enlighet med tidigare praxis skulle förlängas, hade senare hos regementschefen gjort framställning om att de honom tillhöriga byggnaderna å lägenheten skulle inlösas av kronan. Vid värdering hade byggnaderna åsatts ett värde av 2 200 kronor.

Ehuru någon juridisk skyldighet för kronan att inlösa ifrågavarande byggnader icke syntes föreligga, har statsrådet dock funnit billighetsskäl tala för att byggnaderna å nämnda lägenhet inlöstes med belopp motsvarande värderingssumman.

I enlighet med vad i det föregående anförts rörande markförvärv hava kostnaderna beräknats till 428 000 kronor. För mötande av oförutsedda utgifter föreslår statsrådet, att det anslag, som bör anvisas för förutnämnda ändamål, bestämmes till 450 000 kronor. Beloppet har ansetts lämpligen böra anvisas såsom icke specificerat investeringsanslag, beträffande vars disposition Kungl. Maj:t borde äga meddela föreskrifter.

Under förevarande punkt har föredragande statsrådet anmält vissa armén berörande markförvärv, i huvudsak avseende utvidgning av övnings- och fältskjutningsterräng. Utskottet har funnit behovet härav i varje särskilt fall styrkt och förordar, att de ifrågasatta markförvärven komma till stånd. Enligt de verkställda kostnadsberäkningarna, mot vilka utskottet icke funnit anledning till erinran, skulle för nästa budgetår erfordras en medelsanvisning av 450 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 450 000 kronor.

14:o) **Flyttning av väg m. m. inom Utö skjutfält.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 15, s. 34—36) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 175 000 kronor.

Förslaget innebär dels omläggning av allmänna landsvägen Utö—Älö, dels ock flyttning av marinen tillhöriga telefonledningar.

Vägens nuvarande sträckning genom övningsområdet har ansetts fram-

kalla betydande olägenheter såväl för den allmänna trafiken som för de militära övningarna. Det har nämligen visat sig nödvändigt att under övningarna framföra stridsvagnar över vägen, som därigenom blir totalt sönderkörd och långa tider under vår och höst oframkomlig.

Vad beträffar telefonledningarna hava desamma av marinen omkring år 1940 anlagts mellan vissa befästningsanläggningar å Utö. Av ärendet framgår att de delar av ledningarna, som sträcka sig över skjutfältet, nästan fullständigt ramponerats genom de av pansartrupperna bedrivna övningarna å fältet. De årliga kostnaderna för reparation av ledningarna hava beräknats till cirka 2 000 kronor.

Utskottet.

Det synes utskottet anmärkningsvärt, att angivna olägenheter icke av vederbörande militära myndigheter förutsetts vid planeringen av pansarskjutfältet. Då emellertid de föreslagna omlägnings- och flyttningsarbetena synas vara nödvändiga, vill utskottet icke framställa någon erinran mot att medel för ändamålet anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Flyttning av väg m. m. inom Utö skjutfält* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 175 000 kronor.

Marinens delfond.

15:o) **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 16, s. 36—39) att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1947/48 har *marinförvaltningen* äskat medel för bland annat följande mindre byggnadsföretag, nämligen 98 000 kronor till nybyggnad av två s. k. riktardomer, 65 000 kronor (40 000 + 25 000) till förstärkning av fartygsslip samt uppförande av ny vaktbyggnad å Galärvarvet, 24 000 kronor till inredning av vissa bostäder på Kronudden å Vaxön, 69 000 kronor till ombyggnad av det s. k. Cisternskjulet i Karlskrona, 13 000 kronor till anordnande av arrestlokaler inom avdelning Sparre i Karlskrona, 40 000 kronor till centralisering av uppvärmningen inom flottans sjömansskola i Karlskrona, 13 000 kronor till lokaler för ubåtsförbandet vid Göteborgs örlogsstation samt 18 000 kronor till omklädnads-, tvätt- och matrum för arbetare inom Göteborgs kustartilleriförsvaret. De sammanlagda kostnaderna uppgå alltså till 340 000 kronor, enligt prisläget den 1 juli 1945.

Föredragande statsrådet har framhållit, att såsom han vid anmälan av arméns motsvarande anslag anført, anslaget till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten vore avsett att möjliggöra utförande av mindre nybyggnads- och förändringsarbeten. Under anslaget borde emellertid även beräknas medel för förstärkning av de särskilda under vederbörande delfond anvisade bygg-

nadsanslagen, i den mån så skulle visa sig oundgängligen nödvändigt på grund av oförutsedda prisstegringar eller av andra orsaker.

De av marinförvaltningen föreslagna arbetena hava synts statsrådet vara av den natur, att kostnaderna borde bestridas från förevarande anslag till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten i den mån anslaget därtill lämnade tillgång.

Då medel under anslaget sålunda borde beräknas för såväl nu förutsedda som vissa eventuellt framdeles uppkommande behov, vore det givetvis svårt, framhåller statsrådet, att beräkna anslagets storlek. Statsrådet ansåge sig dock kunna förorda, att anslaget för nästa budgetår bestämdes till 400 000 kronor. I likhet med vad som vore fallet innevarande budgetår förutsatte statsrådet, att anslaget finge tagas i anspråk endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke borde tillgodoses med anlåtande av den å staten för försvarets fastighetsfond uppförda anslagsposten till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen. Beträffande anslagets ianspråktagande och användningen av detsamma avsluter utskottet sig till vad föredragande statsrådet härutinnan anför.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

16:o) **Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.** Under hänvisning till vad utskottet ovan under punkten 2 anført får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, s. 39) hemställa,

att riksdagen må till *Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

17:o) **Rationalisering av värmeförsörjningen å Skeppsholmen.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 18, s. 39—41) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

Vid 1946 års riksdag framlades förslag, att nuvarande tre högtryckscentraler och nitton varmvattenscentraler m. m. å Skeppsholmen skulle ersättas med en ny värmecentral. De sammanlagda kostnaderna härför beräknades till 558 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Genom omläggningen beräknades en årlig besparing av omkring 90 000 kronor uppstå, varigenom kostnaderna för anläggningen skulle kunna amorteras på drygt sju år. För innevarande budgetår anvisade riksdagen 348 000 kronor för den första byggnads-

etappen. Då det befunnits angeläget, att detta arbete komme till utförande så snart som tillgången på materialier det medgäve, har statsrådet ansett sig böra för nästa budgetår beräkna medel för den andra etappen. Genom värmerationaliseringen komme att uppstå en besparing av 20 000 kronor å de för ombyggnad av fundamentshusen anvisade medlen. Detta belopp har ansetts böra få användas till bestridande av en del av kostnaderna för nämnda etapp, vilka kostnader av marinförvaltningen uppskattats till 241 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945, motsvarande i runt tal 245 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946. Statsrådet har därför för ändamålet beräknat ett belopp av (245 000 — 20 000 =) 225 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946.

Utskottet.

Föreliggande förslag, som innebär ett fullföljande av den av föregående års riksdag beslutade rationaliseringen av värmeförsörjningen å Skeppsholmen, tillstyrkes av utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Rationalisering av värmeförsörjningen å Skeppsholmen* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

18:o) **Anordnande av vissa förråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 19, s. 41—45) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 430 000 kronor.

Marinförvaltningen har för nästa budgetår äskat bland annat följande anslag för förrådsändamål:

Iordningställande av vissa skyddsrum för förrådsändamål ... kronor	405 000
Fullträffsäkert förråd för ammunition i Bofors	» 140 000
Fullträffsäkert förråd för stridskoner m. m. vid centralt torpedförråd	» 185 000
Detonationsskydd vid vissa fullträffsäkra förråd	» 305 000
Iordningställande av vissa förrådsutrymmen vid Stockholms örlogsvarv m. m.	» 84 000
Iordningställande av sjukvårdsförråd m. m. i bastionen Aurora i Karlskrona	» 85 000
Iordningställande av beklädnadsförråd m. m. å Stumholmen	» 154 000
Anordnande av vissa fullträffsäkra förråd vid Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv	» 64 000
	<hr/>
	Summa kronor 1 422 000

Föredragande statsrådet har framhållit, att han vid anmälan av förrådsfrågan för armén i propositionen 1946:121 anförde, bland annat, att betydande fördelar ur såväl militär som ekonomisk synpunkt stode att vinna genom att inrymma förråd för ammunition och annan svärersättlig materiel i fullträffsäkra bergutrymmen. Då samma synpunkter göra sig gällande beträffande marinen, har statsrådet ansett sig böra tillstyrka, att medel anvisas

för de av marinförvaltningen föreslagna arbetena för utförande av bergförråd m. m., vilka arbeten till stor del äro att betrakta såsom i och för sig nödvändiga kompletteringar av redan befintliga anläggningar. Jämväl de föreslagna arbetena för iordningställande av vissa lokaler i bastionen Aurora i Karlskrona såsom sjukvårdsförråd m. m. samt för sammanslagning av beväringseklädnads- och stambeklädnadsförråden m. m. å Stumholmen i samma stad har statsrådet ansett sig kunna tillstyrka. Beträffande förrådsanläggningarna vid Stockholms örlogsvarv och örlogsstation har däremot en viss reduktion ansetts kunna vidtagas. Statsrådet beräknar för ändamålet 65 000 kronor, alltså 19 000 kronor mindre än marinförvaltningen äskat, och förutsätter, att marinförvaltningen inom ramen för sålunda anvisade medel kan utföra de mest angelägna av ifrågavarande förrådsanläggningar. Då övriga kostnadsberäkningar icke givit anledning till erinran, har statsrådet beräknat de sammanlagda kostnaderna för förråden till 1 403 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1946 i runt tal 1 430 000 kronor.

Utskottet har vid sin granskning av de anmälda medelsbehoven, vilka såsom föredragande statsrådet framhållit till stor del avse i och för sig nödvändiga kompletteringar av redan befintliga anläggningar, funnit desamma böra tillgodoses i föreslagen omfattning.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa förråd* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 430 000 kronor.

19:o) **Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 20, s. 46) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* framlagt förslag till uppförande av gymnastikbyggnad vid värnplikts- och underofficersskolorna vid Berga ävensom till anordnande därstädes av en idrottsplats. Kostnaderna för gymnastikbyggnaden kunde beräknas till 390 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945 samt för idrottsplatsen till 144 000 kronor enligt samma prisläge eller tillhoppa 534 000 kronor. Vidare har ämbetsverket äskat 425 000 kronor för uppförande av en gymnastik- och exercisbyggnad med bastubad vid Göteborgs örlogsstation.

Föredragande statsrådet har framhållit, att, såsom han vid anmälan av arméns motsvarande anslag anfört, medel syntes böra beräknas för gymnastikbyggnader för nästa budgetår för att möjliggöra ett igångsättande av byggnadsarbetena vid läglig tidpunkt. För uppförande av den av de förutnämnda byggnaderna vid marinen, som befundes mest angelägen, samt för erforderliga planerings- och terrasseringsarbeten för blivande idrottsplats i Berga, vilka arbeten syntes böra komma till stånd även om idrottsplats icke nu an-

ordnades, har statsrådet för nästa budgetår beräknat ett belopp av 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet anfört under arméns motsvarande anslag finner utskottet sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

20:o) **Ventilationsanläggning i marinens ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde.** Utskottet, som finner ifrågavarande medelsbehov styrkt, får i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 21, s. 46 och 47) hemställa,

att riksdagen må till *Ventilationsanläggning i marinens ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 65 000 kronor.

21:o) **Vissa markförvärv.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22, s. 47 och 48), som avser inköp av ett markområde om cirka 110 hektar, får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 kronor.

Flygvapnets delfond.

22:o) **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 23, s. 48—51) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *flygförvaltningen* äskat medel för bland annat följande mindre byggnadsföretag, nämligen 116 500 kronor för utökning av vissa signalverkstäder, 268 000 kronor för förråd för snöröjningsmateriel vid vissa flygflottiljer, 63 500 kronor för smörjhall m. m. vid Östgöta flygflottilj, 39 000 kronor för inskjutningsbana för flygplan vid Jämtlands flygflottilj samt 21 000 kronor för tillbyggnad av garage vid Norrbottens flygbaskår. De sammanlagda kostnaderna skulle alltså uppgå till i runt tal 510 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946.

Föredragande statsrådet har framhållit, att såsom han vid anmälan av arméns och marinens motsvarande anslag anfört, anslaget till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten vore avsett att möjliggöra utförande av mindre nybyggnads- och förändringsarbeten. Under anslaget borde emellertid även beräknas medel för förstärkande av de särskilda under vederbörande delfond anvisade byggnadsanslagen, i den mån så skulle visa sig oundgängligen nödvändigt på grund av oförutsedda prisstegringar eller andra orsaker.

De av flygförvaltningen föreslagna arbetena hava syntes statsrådet vara av

den natur att kostnaderna härför borde bestridas från förevarande anslag till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten, i den mån anslaget därtill lämnade tillgång. Enligt vad statsrådet under hand inhämtat från statens sakrevision torde de för förråd för snöröjningsmateriel beräknade kostnaderna kunna i viss mån nedbringas.

Med hänsyn till att under anslaget medel sålunda borde beräknas för såväl nu förutsedda som framdeles uppkommande behov, vore det givetvis svårt, framhåller statsrådet, att uppskatta anslagets storlek. Statsrådet ansåge sig dock kunna förorda, att anslaget för nästa budgetår bestämdes till 500 000 kronor. I likhet med vad som vore fallet innevarande budgetår förutsatte statsrådet, att anslaget finge tagas i anspråk endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke borde tillgodoses med anlitage av den å staten för försvarets fastighetsfond uppförda anslagsposten till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen. Beträffande anslagets ianspråktagande och användningen av detsamma avsluter utskottet sig till vad föredragande statsrådet härutinnan anfört.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

23:o) **Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.** Under hänvisning till vad utskottet ovan under punkten 2 anfört får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 24, s. 51) hemställa,

att riksdagen må till *Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 5 100 000 kronor.

24:o) **Vissa flygfältsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 25, s. 51—60) att

dels medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet må komma till utförande i av föredragande statsrådet angiven omfattning,

dels ock till *Vissa flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

Sedan flygförvaltningen i skrivelse den 15 februari 1946 framlagt ett program för flygfältsarbeten m. m. vid Svea flygflottilj och Skånska flygflottiljen samt vid Södermanlands, Bråvalla och Upplands flygflottiljer, för vilka arbeten de sammanlagda kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknades till 9 732 000 kronor, medgav riksdagen (skrivelse 1946: 206), efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1946: 121 (s. 71), att för påbörjande av ifrågakvarande flygfältsarbeten finge inom den för flygvapnet för femårs-

perioden 1942/47 beräknade kostnadsramen för byggnadsarbeten tagas i anspråk ett belopp av 8 000 000 kronor. Vid anmälan av förenämnda proposition anförde föredragande statsrådet i huvudsak följande.

Den snabba utvecklingen på det flygtekniska området hade i hög grad ökat de krav som måste ställas på flygfälten. Flygplanens hastighet och lastförmåga hade ökat, vilket medförde behov av längre start- och landningsbanor. För de reaktionsdrivna flygplanen borde vidare av tekniska skäl avses permanentbelagda rullbanor. Inom flygvapnet funnes redan flygplan med så stora start- och landningshastigheter, att de fordrade flygfält med inemot 2 000 meters-stråk. År 1946 beräknades de första reaktionsdrivna flygplanen kunna levereras till flygvapnet. Av flygförvaltningens framställning framginge vidare, att dylika inom landet tillverkade flygplan beräknades kunna levereras våren 1948. För att dessa redan befintliga och inom de närmaste åren tillkommande flygplan skulle kunna användas i erforderlig utsträckning vore det sålunda nödvändigt att utöka och med permanentbelagda rullbanor förse vissa flygfält. — Flottiljflygfälten borde därför i görligaste mån utvidgas så att ett stråk av 2 000 meters längd och ett av 1 500 meters längd erhöles. Vidare borde ett antal permanentbelagda rullbanor iordningställas.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *flygförvaltningen* framlagt ett program för fortsatt utbyggnad under budgetåren 1947/50 av vissa flygfält för en beräknad kostnad av 72 400 000 kronor, varav ett belopp av i runt tal 23 400 000 kronor hänför sig till budgetåret 1947/48. I anslutning härtill har flygförvaltningen framhållit att flygmaterielen under senare år utvecklats snabbare än som rimligen kunnat förväntas. De flygfält, som anlagts och utbyggts i enlighet med 1942 års försvarsbeslut, befunne sig numera i ett sådant skick, att de vid användande av moderna krigsflygplan icke kunde anses tillgodose berättigade flygsäkerhetskrav.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1946 för de av flygförvaltningen föreslagna flygfältsarbeten m. m., som enligt ämbetsverkets förslag skola påbörjas under nästa budgetår, ävensom medelsbehovet för nästa budgetår framgå av följande sammanställning.

Flygfältsarbeten m. m.	Kostnad för arbeten som skola påbörjas under budgetåret 1947/48	Medelsbehovet för budgetåret 1947/48
	Kronor	Kronor
Västmanlands flygflottilj	4 689 000	2 463 000
Jämtlands "	4 054 000	1 537 000
Västgöta "	53 000	53 000
Skaraborgs "	3 922 000	2 395 000
Svea "	1 936 000	1 936 000
Göta "	2 067 000	1 415 000
Skånska "	3 365 000	2 003 000
Södermanlands "	1 150 000	1 150 000
Kalmar "	2 635 000	1 091 000
Bråvalla "	1 054 000	1 054 000
Hälsinge "	265 000	265 000
Upplands "	212 000	212 000
Norrbottnens flygbaskår	3 014 000	1 007 000
Rinkaby övningsplats	2 120 000	1 378 000
Färösunds "	1 653 000	848 000
Krigsflygfält	7 743 000	4 611 000
Summa kronor	38 932 000	23 418 000

Föredragande statsrådet har funnit det i hög grad angeläget, att dessa arbeten, vilka vore nödvändiga på grund av den tekniska utvecklingen, slutfördes under en kortare tidsperiod. Företedda uppgifter rörande olycksfrekvensen på flygfälten bure vittnesbörd om arbetenas angelägenhetsgrad. Å andra sidan vore det tydligt, framhåller statsrådet, att förslag om utförande av arbeten av den omfattning som här avsåges knappast kunnat framställas vid en ur arbetsmarknadssynpunkt mer oläglig tidpunkt än den föreliggande. Trots de starka skäl som talade för programmets genomförande vore det därför enligt statsrådet ofrånkomligt att räkna med en viss begränsning av det samma så att bättre överensstämmelse vunnos med möjligheterna att i nuvarande knapphetsläge genomföra moderniseringen av flygfälten. Från dessa utgångspunkter förordade statsrådet att — utöver de arbeten som komme att utföras med ianspråktagande av redan för ändamålet beräknade medel, enligt det föregående 8 miljoner kronor — under nästa budgetår igångsattes flygfältsarbeten m. m. inom en kostnadsram av 25 miljoner kronor. Då endast en del av detta belopp kunde upparbetas under nästa budgetår, har det syntts statsrådet tillräckligt, om det anslag, som borde anvisas för ändamålet, begränsades till 15 miljoner kronor. Härvid hade statsrådet, efter samråd med statsrådet Ericsson, utgått från att arbetena tillerkändes prioritet vid beviljande av byggnadstillstånd.

I nämnda belopp hava ej inräknats medel för markförvärv.

Då här ifrågavarande flygfältsarbeten äro av stor betydelse ur flygsäkerhetssynpunkt och alltså representera en hög angelägenhetsgrad är det givetvis synnerligen påkallat, att desamma komma till utförande i den omfattning läget på arbetsmarknaden och tillgång på material det medger. Det synes därvid önskvärt att, såsom även förutsatts, arbetena tillerkännas förtursrätt vid beviljande av byggnadstillstånd. Utskottet har därför icke något att erinra mot det av statsrådet framlagda byggnadsprogrammet, enligt vilket — utöver de flygfältsarbeten som komma att utföras med ianspråktagande av det belopp av 8 000 000 kronor som av 1946 års riksdag ställdes till förfogande för ändamålet — under nästa budgetår flygfältsarbeten m. m. skola igångsättas inom en kostnadsram av 25 000 000 kronor. Medelsbehovet under nämnda budgetår har emellertid ansetts kunna begränsas till 15 000 000 kronor, vilket belopp utskottet tillstyrker.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet må komma till utförande i av föredragande statsrådet angiven omfattning;

b) till *Vissa flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

25:o) **Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 26, s. 60 och 61) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *flygförvaltningen* hemställt, att för uppförande av gymnastikbyggnader jämte bastubad vid sex närmare angivna flygflottiljer måtte för nämnda budgetår anvisas ett belopp av 1 895 000 kronor.

Föredragande statsrådet har framhållit, att, såsom han vid anmälan av arméns och marinens motsvarande anslag anförde, medel för uppförande av gymnastikbyggnader med tillhörande badinrättning syntes böra beräknas för nästa budgetår för att möjliggöra ett igångsättande av byggnadsarbetena vid läglig tidpunkt. För nästa budgetår har statsrådet ansett sig böra härför räkna med ett belopp av 500 000 kronor för flygvapnet. Det har syntes få ankomma på Kungl. Maj:t att utvälja de flottiljer, vid vilka gymnastikbyggnader i första hand borde komma till utförande.

Utskottet.

Under hänvisning till vad utskottet anført under arméns motsvarande anslag finner utskottet sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Uppförande av gymnastikbyggnader m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

26:o) **Vissa markförvärv.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27, s. 61 och 62), som avser inköp av ett invid Östgöta flygflottiljs etablissemang och flygfält vid Malmslätt beläget område om cirka 4,5 hektar, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

Försvarets fabriksfond.

27:o) **Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksstyrelse.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 28, s. 62 och 63) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

1946 års riksdag anvisade under försvarets fabriksfond för anskaffning av maskiner m. m. ett anslag av 1 000 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *försvarets fabriksstyrelse* anført, att fabriksstyrelsen även för nästkommande budgetår vore i behov av medel för ifrågasvarande ändamål och att någon ändring av anslagsbeloppet icke vore erforderlig. Fabriksstyrelsen har i anslutning härtill anført, att styrelsen förutsatte, att från ifrågasvarande anslag finge bestridas icke blott utgifter, som sammanhängde med försvarets tillverkningar, utan även utgifter för anskaffning av maskiner m. m. avsedda för inom verket förekommande oiviltillverkningar.

Departementschefen har tillstyrkt vad fabriksstyrelsen sålunda föreslagit.

Utskottet tillstyrker den äskade medelsanvisningen och har icke något att erinra mot att anslaget anlitas för bestridande av utgifter jämväl för anskaffning av maskiner m. m. avsedda för inom fabriksverket förekommande civiltillverkning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksstyrelse* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

28:o) **Försvarets fabriksverks dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 30, s. 65), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Försvarets fabriksverks dispositionsanslag* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Uppskjutna frågor.

29:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande i fråga om nedannämnda av Kungl. Maj:t under följande punkter framställda förslag, nämligen *punkten 8*: Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen samt *punkten 29*: Viss ersättningsanskaffning av maskiner m. m. för krigsmaterielverket.

punkten 31: Uppförande av central beklädnadsverkstad. Anskaffning av maskiner och annan utrustning för central beklädnadsverkstad; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 4 mars 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Heiding, Gustaf Iwar Anderson, fröken Andersson, herrar Gillström, Hesselbom, Wetter och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Törnkvist, Eriksson i Stockholm, Rubbestad, Mårtensson, Hall, Staxäng, Lindholm, Pettersson i Dahl, Holmström, Thapper, Persson i Vinberg och Persson i Svensköp.

Reservationer:

1) vid *punkten 6:o*) (Ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning) av herrar *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mårtensson och Hall*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såsom av redogörelsen framgår är ifrågavarande anläggning kostnadsberäknad till 16 510 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1944. Enär hittills anvisade medel endast till ringa del förbrukats, torde denna anläggning tillhöra dem som under nuvarande läge på arbets- och materialmarknaderna böra bli föremål för ytterligare prövning, innan de fortsätts. För ett uppskov talar även den omständigheten att luftvärnets ställning i den blivande försvarsorganisationen icke för närvarande kan med någon säkerhet bedömas.

Mot ett uppskov med frågans avgörande har anförts bland annat de åtgärder kommunen redan vidtagit i syfte att möjliggöra regementets förläggning till staden. Utskottet, som förutsätter att, därest riksdagen sedermera beslutar att anläggningen icke skall komma till utförande, kommunen erhåller gottgörelse för den skada den därigenom åsamkas, finner sig för närvarande icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till motionen II: 269 avslå Kungl. Maj:ts förslag.»

2) vid *punkten 24:o*) (Vissa flygfältsarbeten m. m.) av herrar *Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Heiding, Rubbestad, Mårtensson och Hall*, vilka ansett, att följande i utskottets yttrande å s. 21 rad 4—6 förekommande mening bort utgå: »Det synes därvid önskvärt att, såsom även förutsatts, arbetena tillerkännas förtursrätt vid beviljande av byggnadstillstånd.»